

Yoksul Yanlısı Turizm Bağlamında Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi: Web of Science Örneği (Bibliometric Analysis of Studies in the Context of Pro-Poor Tourism: The Case of Web of Science)

* Yusuf ÇUHADAR ^a

^a Bilecik Şeyh Edebali University, Osmaneli Vocational School, Department of Hotel, Restaurant and Catering Services, Bilecik/Türkiye

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 06.10.2023

Kabul Tarihi: 12.02.2024

Anahtar Kelimeler

Yoksul yanlısı turizm

Bibliyometrik analiz

Web of Science

VOSviewer

Öz

Yoksulluk insanlığın var oluşundan bu yana önemli sorunlardan biridir. Yoksullukla mücadele konusunda bireyler çok fazla uğraş vermektedir. Yoksul yanlısı turizm bu durumu bertaraf etme konusunda verilen uğraşların sonucu olarak turizm endüstrisinde bir yaklaşım tarzıdır. Çalışmanın amacı, yoksul yanlısı turizm konusunda yayınlanmış çalışmaların bibliyometrik analizini gerçekleştirmektir. Bu çalışmada, yoksul yanlısı turizm kavramı kapsamında geçmişten günümüze yapılan araştırmaların haritası çıkarılıp gelişiminin ne yönde gittiği araştırılmıştır. Nicel veriler bağlamında, yoksul yanlısı turizm kavramına ilişkin var olan literatürün sistemsal bir kısa özet olarak bibliyometrik analiz yaparak araştırmacılara arz edilmesi, var olan boşlukların tespiti, doldurulması ve trendlerin belirlenmesi önem arz etmektedir. Web of Science veri tabanı 2003- 2023 yılları boyunca yoksul yanlısı turizm kapsamında yayınlanmış eserlerin bilgilerinin toplanması için kullanılmıştır. Yoksul yanlısı turizm ile alakalı Web of Science veri tabanında 219 eser vardır. Bu eserler yayın adet ve yılına bakıldığında en çok eser 2017 senesinde olduğu; en çok atıf alan kişilerin adları ise; Ko Koens, Maria Jose Zapata ve David Harrison olduğu; yayın türünün ağırlıklı olarak dergi makalesi türünde olduğu; araştırma alanları açısından turizm öncelikli olduğu bilinmektedir.

Keywords

Pro-Poor tourism

Bibliometric analysis

Web of Science

VOSviewer

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Abstract

Poverty is one of the major problems since the existence of humanity. Individuals put a lot of effort into the fight against poverty. Pro-poor tourism is a way of approach in the tourism industry as a result of efforts to eliminate this situation. The aim of the study is to carry out a bibliometric analysis of published studies on pro-poor tourism. In this study, within the scope of the concept of pro-poor tourism, the researches from the past to the present were mapped and the direction of its development was investigated. In the context of quantitative data, it is important to present the existing literature on the concept of pro-poor tourism to researchers by making bibliometric analysis as a systematic short summary, to identify and fill existing gaps and to determine trends. The Web of Science database was used to collect information on works published within the scope of pro- poor tourism between 2003 and 2023. There are 219 works related to pro-poor tourism in the Web of Science database. When we look at the number and year of publication of these works, the most works are in 2017; The names of the people who received the most citations are; Ko Koens, Maria Jose Zapata and David Harrison; The type of publication is predominantly in the type of journal article; It is known that tourism is a priority in terms of research areas.

* Sorumlu Yazar

E-posta: yusuf.cuhadar@bilecik.edu.tr (Y. Çuhadar)

DOI: 10.21325/jotags.2024.1376

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlığın yaşamı boyunca karşı karşıya kaldığı bazı önemli sorunlar vardır ve bu sorunlardan biri de yoksulluktur (Taş & Özcan, 2012). Her ne kadar durum böyle olsa da sanayileşmenin ve kapitalizm olgusunun yaygınlık gösterdiği 18. ve 19. yüzyıllarda yoksulluk kavramına ve oluşturduğu problemlere özgü çalışmaların artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, yoksulluk olgusunun kavramsal olarak tanımlanması ve ölçülmesi olayı 19. yüzyılın sonlarına doğru Birleşik Krallıkta gerçekleştirilen çalışmalara kadar dayanmaktadır. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde özellikle yoksulluk ile nasıl mücadele edilebilir konusuna ilişkin çalışmalar diğer yoksulluk konularına göre daha ön planda olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle ki yoksulluk yalnızca iktisadi bir sorun olmaktan ziyade, psikolojik ve sosyolojik boyutları ile ön planda olan bir sorundur. Bu bağlamda, özellikle gelişimini tamamlayamamış ülkelerde hem ekonomik boyutu hem de sosyo-kültürel boyutu ile turizm endüstrisi yoksullukla mücadele çalışmaları ışığında incelenen ve önem arz eden dinamiklerden biri pozisyonundadır.

20. yüzyılın sonlarına doğru turizm endüstrisi esasına göre uluslararası ajanslar tarafından yoksulluğu en aza indirme düşüncesi, “yoksul yanlı” gelişme stratejileriyle, benimsenmeye başlanmıştır. Bu bağlamda hem ulusal hem de uluslararası ölçekte turizm endüstrisinin yoksulluğu bertaraf etmede bir kalkınma aracı olup olamayacağına yönelik araştırmalar yapılmaktadır (Çetin, 2012: s.97). Yoksul yanlısı turizm anlayışı özüne bakıldığında yoksul kişiler ile turistik ürün satan işletmeler arasında bir köprü vazifesi edinerek yoksulluğun en aza indirilmesi konusunda turizme katkı sağlar. Böylelikle yoksul kesim ürün geliştirme konusunda daha etkin bir rol oynamış olur. Yoksul kesim için net fayda sağlayan turizm çeşidi aslında yoksul yanlısı turizmdir. Ancak bu turizm çeşidi, turizmin belli bir sektörü ya da belli bir ürünü değildir, yalnızca endüstriye bir yaklaşım tarzıdır (Ashley & Roe, 2002).

Bibliyometrik analiz; literatür taramasına kıyasla ondan farklı biçimde bir araştırma alanının mevcut haline dayanarak biçimsel dönüt almayı sağlar. Ayrıca durumlara görsellik katan ve nicel veri elde ederek akademik eğilimleri izlemeyi kolay hale sokan bir analitik metottur. Dirik, Eryılmaz & Erhan, (2023) göre; Metrikler çağının webometrik, scientometrik, sibermetrik, infometrik ve altmetrik gibi kanılar ile zaman zaman karıştırılan bibliyometrik yaklaşımda nihai gaye, araştırma performansı nezdinde nümerik ölçüm göstergeleri ve nicel verilere ulaşabilmektir. Araştırma yapan kişilerin literatüre dair deneyimlerinden ve bilgi birikimlerinden ilham almak, bu metrikler üzerinden yapılacak yorumlar sayesinde olmaktadır. Bibliyometrik analizler sayesinde; yazar, ülke, üniversite, atıf ve dergi üretkenlikleri, literatürde olan boşluklar, yeterli ve yetersiz araştırma alanları, iş birlikleri, potansiyel fırsatlar ve en önemlisi de bir alanda meydana gelen bulguların ayrıntılı etkileri üzerine nicel veriler elde edilir.

Yoksul yanlısı turizm, literatürde farklı alanlarla defalarca işlenen, devamlı olarak dikkatleri üzerine çeken güncel bir konu olmasına rağmen; bibliyometrik açıdan sözü geçen konuda daha önceleri herhangi bir şekilde ele alınmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmanın temel amacı yoksul yanlısı turizm üzerine yapılan bütün çalışmaların bibliyometrik analiz aracılığı ile ayrıntılı olarak incelenmesidir. Böylelikle alandaki boşluk da bir nevi doldurulmuş olacaktır. Ayrıca güncelliğini koruyan yoksul yanlısı turizm konusu hakkında bilinen yazını derleyip tartışmak, süregelen gelişmeleri daha iyi kavramak ve gelecekte yapılması planlanan araştırmalar için öneri geliştirmek açısından oldukça önemlidir. Çalışmanın izleyen bölümleri şu şekilde oluşturulmuştur: kavramsal çerçeve ana başlığının altında yoksul yanlısı turizm kavramı, bibliyometrik analiz kavramı, turizm alanında

vosviewer kullanımı ve ilgili literatür açıklanmıştır. Çalışmanın yöntem başlığı kısmında araştırmanın deseni, evreni ve örnekleme ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca, veri toplama araçları, analizleri açıklanmaya çalışılmış ve araştırma etiği ile alakalı bilgiler arz edilmiştir. Bulgular başlığı altında verilerin analizi ve elde edilen bulgular yer almıştır. Son bölüm olan sonuç ve öneriler kısmı araştırma bulguları ışığında değerlendirilmiş ve oluşturulmuştur.

Kavramsal Çerçeve

Yoksul Yanlısı Turizm

Yoksulluk, insanlık tarihi incelendiğinde aslında en eski sorunlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Bu denli yoksulluğun mazisi her ne kadar çok eskiye uzanıyor olsa dahi yazın incelendiğinde yoksulluk tanımı bağlamında herhangi bir fikir birliği bulunmamaktadır. Yoksulluk yazını dahi genel olarak yoksulluk kavramının ne denli tartışmaya açık bir kavram olduğuna değinerek konuya giriş yapar. Çünkü tanımlar, farklı değer yapısında ya da farklı kültürde harmanlanmış anlayışta ve bunun üstüne zaman faktörünün de etkisi ile değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik bağlamında yoksulluk kavramı üzerine herkesin kabul gördüğü bir tanımdan bahsetmek çokta kolay olmayacaktır (Özügürlü, 2002; Şenses, 2006; Oktik, 2008). Sözlük anlamı olarak yoksul, “Geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), yoksuz, fakir, fukara, zengin, varıl karşıtı” olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk ise “yoksul olma durumu; fakirlik, fukaralık, beş parasızlık, yokluk, yoksuzluk, variyetsizlik, sefillik, sefalet, fakr, meskenet” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2005: s.2188). Bir başka görüşe göre yoksulluk, Abraham Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinde alt kademede var olan güvenlik (güvenlik, istihdam, varlıklar) ihtiyacı ve fizyolojik (yemek, su, barınak, vb.) ihtiyaçlardan yoksun olma durumu olarak ifade edilir (Saçlı, 2019: 3). Aslında bakıldığında Seebom Rowntree 1901 yılında yoksulluk kelimesinin ilk tanımını yapmıştır. Rowntree yoksulluğu, “fiziksel etkinliği korumak amacıyla gereken gıda ve kira gibi temel ihtiyaçları asgari düzeyde karşılamakta yetersiz kalan gelir düzeyi” olarak tanımlamıştır (Selim, 2008). Tanımdan da anlaşılacağı üzere yoksulluk kavramını sadece ekonomik boyutunu ele alınmıştır. Bu durumda da yoksulluk kavramının dar kapsamda ele alındığı ortaya çıkmaktadır. Fakat yoksulluk kavramı ilerleyen zamanlarda psikolojik, sosyolojik, siyasi, ahlaki ve kültürel boyutları da içine alacak bir şekilde daha yaygın kalibrede araştırılmıştır (Şenses, 2006).

Otuz yıldır, aşırı yoksulluk içinde yaşayan (2017 satın alma gücü paritesine göre kişi başına günde 2,15 doların altında gelirle yaşayanlar olarak tanımlanan) insanların sayısı azalmaktaydı. Ancak bu eğilim, COVID-19 krizinin yol açtığı aksaklık nedeniyle yoksulluğun arttığı 2020’de kesintiye uğradı. Aşırı yoksulluk içinde yaşayanların sayısı 70 milyon artarak 700 milyonun üzerine çıktı. Küresel aşırı yoksulluk oranı 2019’daki yüzde 8,4’ten yüzde 9,3’e yükselmiştir (World Bank, 2022). Yoksulluk 2000’li yılların başlarından beri devletlerin, ülkelerin bertaraf etmek için uğraştıkları olağan üstü bir konu haline gelmiştir. Bunun içinde çeşitli sektörlerle kaynak aktarımı yapıp yoksulluğu azaltmanın peşine düşmüştür. Turizm sektörü de bu sektörlerden birisi konumundadır. 20. Yüzyılının sonlarına doğru toplum nezdinde yoksulluk durumunun azaltılması bağlamında turizm sektörünün diğer sektörlerden daha faydalı olduğu yargısı ağır basmaktadır (Beeton, 2006; Çetin, 2012). Bu kapsamda, İngiltere Uluslararası Kalkınma Departmanı 1999 senesinde Birleşmiş Milletler aracılığıyla gerçekleştirilen “Sürdürülebilir Kalkınma” hususundaki görüşmede yoksulluk olayının azaltılması bağlamında turizm endüstrisinin potansiyeline vurgu yaparak “yoksul yanlı turizm” anlayışı üzerine eğilmiştir (Öztürk, Sert & Karacaer, 2007. Harrison, 2008; Mitchell, 2012).

Yoksul yanlısı turizm; yoksulluğu ya da yoksulları merkez nokta olarak ele alırken bu kavramlara yalnızca ekonomik manada değil, aynı zamanda çevresel ve sosyo kültürel yararlar getiren yönetim ve turizm gelişimi için bir

yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Ashley, Boyd & Goodwin, 2000: s.2). Dolayısı ile bu turizm çeşidi, turizmin belli bir sektörü ya da belli bir ürünü değildir, yalnızca bir yaklaşımdır (Beeton, 2006: s.200). Yoksul bireyler açısından bakıldığında turizm sektörü kaynaklara erişim yönünden oldukça pahalıdır. Bu düşünce ışığında yoksul yanlısı turizm aslında yoksullarında bir nevi turizme katılımlarını arttırmak bağlamında, yoksul kesimin gelirlerini artırmak ve kaynaklara erişimlerini kolaylaştırmak adına uğraş verir (Ashley vd, 2002: s.2). Yoksul yanlısı turizm; geniş bir tanımla, toplumu oluşturan ve bu toplumda hayatını idame ettiren bireylerin ekonomik açıdan elde ettikleri gelire ek olarak sosyal anlamda (eğitim, sağlık, kültürel faaliyetler, yaşam statüsü, istihdam olanakları, sosyal güvence durumları ve sosyalleşme vb. gibi) daha makbul olanaklara sahip olmalarını ifade etmektedir.

Yoksul yanlısı turizm konusu kapsamında ulusal yazın incelendiğinde çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmaların da belirli başlıklar üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmıştır. Bu başlıklar genel anlamda yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik araştırmalardan (Çetin, 2012; Serin Karacaer, Sert & Öztürk, 2017; Dinçer, Kızıllırmak & Akbaş, 2017; Çolak, Kiper & Kınır, 2023), kırsal kalkınma aracı olarak yoksul yanlısı turizm anlayışından (Kafa, 2014; Doğan & Bilici, 2020) ve yoksul yanlı turizmin desteklenmesinde ve kırsal yoksulluğun giderilmesinde kırsal turizm potansiyelinden nasıl yararlanılabileceğinden (Çay & Aksöz, 2021) bahsetmektedir.

Turizm Alanında VOSviewer Kullanımı ve İlgili Literatür

VOSviewer, 2010 yılında Nees Jan van Eck ve Ludo Waltman (Leiden Üniversitesi) tarafından piyasaya sürülmüştür (Van Eck & Waltman, 2010). VOSviewer, ağ verilerine dayalı haritalar oluşturmaya ve keşfetmeye yönelik bir yazılım aracıdır. Öncelikle akademik kayıtları analiz etmek için tasarlanmış olsa da her türlü ağ verisinde (örneğin sosyal ağlar) kullanılabilir (Arruda, vd., 2022).

VOSviewer veri tabanı bilimsel dergiler, araştırma kuruluşları, bilimsel yayınlar, araştırmacılar, anahtar kelimeler, terimler ve/veya ülkelerden ortaya çıkan ağlardaki öğelerden faydalanarak; birlikte oluşma (co-occurrence), ortak yazarlık (co-authorship), atıf (citation), ortak atıf (cocitation) ve bibliyografik eşleşme (bibliographic coupling) bağlantıları üzerinden ilişki ağlarını oluşturmaktadır. Aslında bu bağlantı denilen olay yazılımın ana analizlerini kapsamaktadır. Scopus, Lens, Web of Science ve Dimension gibi veri tabanları aracılığıyla belli bir kavramın bibliyografisi çıkartılabilir. Ayrıca RIS, RefWorks ve EndNote gibi referans yöneticisi yazılımlarından ele geçirilen bibliyografik donelerden faydalanabilmektedir (Van Eck & Waltman, 2022: 3).

İlgili literatür incelendiğinde yakın zaman içinde VOSviewer programının mühendislik (Nandiyanto & Al Huseaeni, 2022), sağlık bilimleri (Shidiq, 2023), eğitim bilimleri (Al Huseaeni, Nandiyanto & Maryanti, 2023), fen bilimleri (Aldhafi, & Nandiyanto, 2021) ve sosyal bilimler (Shah, vd., 2020) vb. gibi bilim alanlarında birçok çalışmada kullanıldığı tespit edilmiştir. Turizm bilim dalı sosyal bilimler ana bilim dalının altındadır. VOSviewer programı turizm araştırmalarında kullanımı her ne kadar yeni yaygınlaşmaya başlasa da birçok yayında boy göstermektedir. Özellikle son birkaç yıldır bu yazılımdan yararlanarak oluşturulan yayınların miktarı gün geçtikçe çoğalmaktadır. İlgili yazın incelendiğinde bazı dergilerde yayınlanmış özgül turizm konularına yönelik araştırmalar olsa dahi genel anlamda bakıldığında alternatif turizme yönelik çalışmalarda araştırmacılar VOSviewer yazılımını daha fazla kullanmaktadır. Bunlardan bazıları; kırsal kalkınma ve kırsal turizm (Singhania, Swain & George, 2022), kültür turizmi (Ermawati, 2022), gastronomi turizmi (Kumar, 2023), Kültürel Miras ve Dijitalleşme (Çuhadar, vd., 2022), sağlık turizmi (Letunovska, Kwilinski, & Kaminska, 2020), akıllı turizm (Ye, Ye & Law, 2020), sanal turizm

(Muhammad, vd., 2021) vb. şeklinde sıralanmaktadır. Bu çalışmalar ilgili kavramların bibliyometrik analizini gerçekleştirmişler ve var olan boşlukların tespiti, doldurulması ve trendlerin belirlenmesine katkıda bulunmuşlardır.

Bibliyometrik Analiz

Bilgi teknolojisindeki kayda değer değişimler bilgiye günümüzde ucuz ve kolay bir şekilde elde etmeyi olağan hale getirmiş, elde edilebilir bilgi adetini önemli bir oranda artırmıştır. Bu bağlamda mevcut verilerin düzenli bir şekilde ayrıştırılması, kaynak güncelliği ve güvenliği kapsamında faydalı bir veri haline gelmesi açısından oldukça fazla önem arz etmektedir (Çuhadar, 2021). Bu sebeple bibliyometrik analizler verilerle yığın halinde çalışmak yerine verileri bir sınıfa sokarak kayda değer bir şekilde analiz etme imkânı sunmaktadır. Ayrıca; ihtiyaç duyulan yeterli, güvenilir ve doğru bilgiye ulaşma imkânı sağlamaktadır (McBurney & Novak, 2002). Bibliyometri köken bakımından, “biblio” ve “metrics” köklerinden türemiş bir birleşik kelimedir (Sengupta, 1992). “Biblio” kelimesi, “bybl(os)” kelimesine eş değer “biblion” kelimesinden gelir. Bu kelime Grek ve Latin dillerinde “kitap” anlamında kullanılır. “Metrics” kelimesi ise “metrikos” ya da “metricus” kelimelerinden gelmektedir. Be kelime de Grek ve Latin dillerinde “ölçü bilimi” anlamında kullanılmaktadır (Yersüren & Özel, 2020).

Bibliyometrik araştırmalar, bir anabilim dalıyla alakalı halihazırdaki literatürdeki çalışmaların gelişimini, yönelimini ve mevcut durumunu ortaya çıkaran çalışmalardır (Üstdiken & Pasadeos, 1993; Fahimnia, Sarkis & Davarzani, 2015). Bibliyometrik araştırmalar, incelenen mevcut kavramı kişi, atıf, ülke dağılımı, konu, yayın türü dağılımı (makale, kitap, bildiri vb.), istatistiksel ve matematiksel analiz ederek inceleme imkânı sunmaktadır (Pritchard, 1969: s.348; Tabak, Barbak & Öztürk, 2016: s.119). Bunlara ek olarak bir ilme olan merak duygusunu, o ilim alanındaki bariz mevzulara olan meyilleri ve bu meyillerdeki değişimleri, en fazla atıfta bulunan yazarları, alanları ve yayınları gün yüzüne çıkarmayı da muhtemel kılmaktadır.

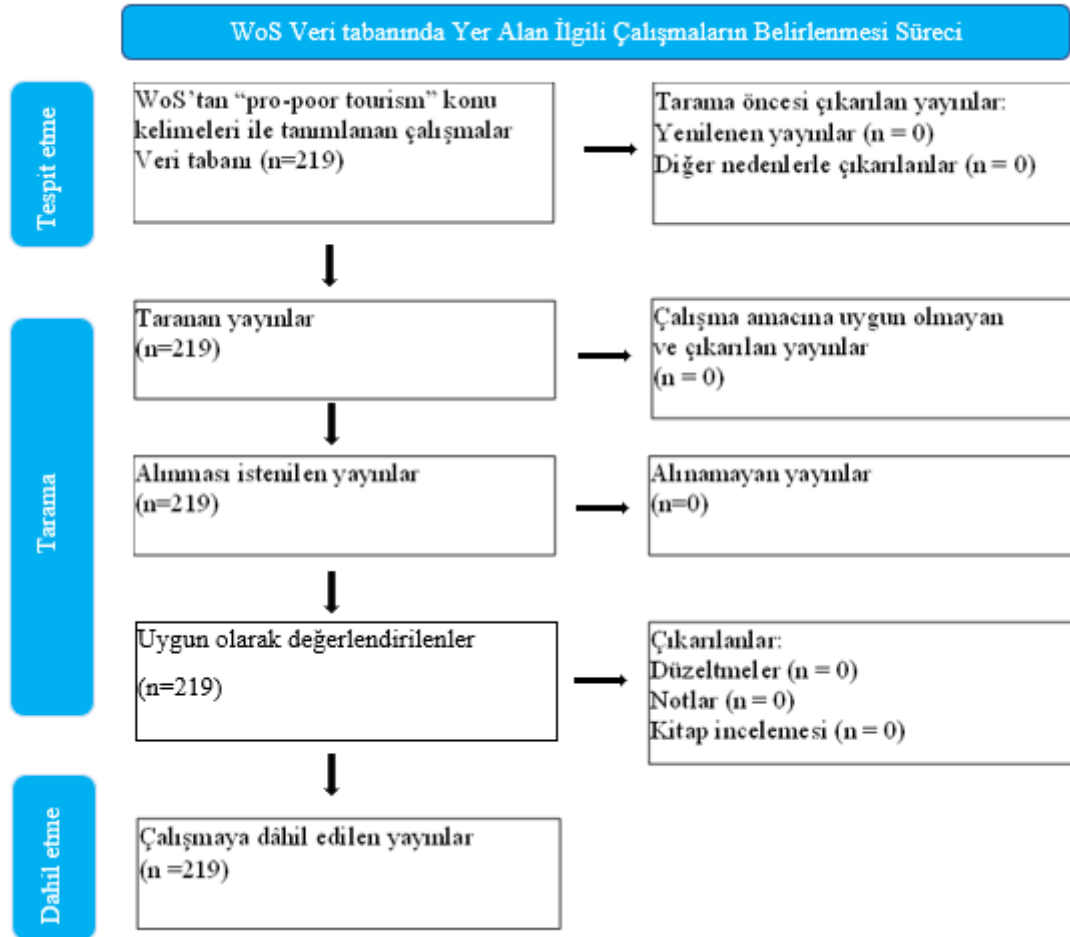
Yöntem

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın deseni, evreni ve örnekleme ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıyeten, veri toplama araçları ve analizleri açıklanmaya çalışılmıştır. En sonunda da araştırma etiği ile alakalı bilgiler sunulmuştur.

Araştırma Deseni

Yapılan bu çalışmada bibliyometrik araştırma yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak kullanılmıştır. Yoksul yanlısı turizm kavramı insanlık için önemli bir konu olarak bilimsel çalışmalarda oldukça fazla farklı kanırlarla beraber yer edinmiştir. Bu bağlamda çalışmada yoksul yanlısı turizm ile alakalı bilimsel araştırmaları bibliyometri ölçümlerinin kullanarak var olan mevzunun belirlenmesi maksadıyla durum çalışması tasviri uygun görülmüştür. Bibliyometrik çalışmalar aslında incelendiğinde istatistiksel ve matematiksel usullerin akademik iletişim ortamına uygun hale getirilmesi (Pritchard, 1969: s.348) temel bileşenleri veri tabanının boyutudur (Thompson, 2018). Scopus, Google Scholar ve Web of Science çalışmalarda en fazla tercih edilen bibliyometrik veri tabanlarıdır (Karagoz & Seref, 2019). Web of Science (WoS) veri tabanı bu çalışmada veri toplama aşamasında kullanılmıştır. Daha önceleri yapılagelmiş sistematik yazın araştırması çalışmalarında Web of Science’ın bibliyometrik yöntemlerle yapılan araştırmalar için güvenilir bir veri tabanı olduğu söylendiği için bu veri tabanı bu çalışmada seçilmiştir (Zupic & Čater, 2015; Köseoğlu vd.,2019; Uyar, Kılıç & Köseoğlu, 2020).

Yoksul yanlısı turizm konusunda yapılmış akademik çalışmaların bibliyometrik verileri, 28.08.2023 tarihinde WoS veri tabanında yapılan taramalar sonucunda temin edilmiştir. Tarama sürecinde, çalışmaya dâhil edilme ve edilmeme ölçütleri bağlamında geliştirilen PRISMA (Preferred Reporting Items for Sistematik Reviews and Meta-Analyses) modeli Diyagram 1’de verilmiştir. PRISMA, sistematik literatür taraması, derleme ve meta-analiz çalışmalarında kullanılan kanıta dayalı bir raporlama rehberidir.

Diyagram 1. Araştırmanın PRISMA Akış Diyagramı

Kaynak: PRISMA akış diyagramı kullanılarak hazırlanmıştır (Page vd., 2021).

Yapılan tarama sonucunda, “pro-poor tourism” anahtar sözcüğü ile Web of Science’da “tüm alanlar” işaretlenerek yapılan taramada 219 netice saptanmıştır. Taramada yayın dili, alan, yıl vb. gibi herhangi bir filtreleme yapılmamıştır.

Çalışmanın amacı Web of Science veri tabanında yer alan yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik dokümanların bibliyometrik niteliklerini araştırmak ve bu niteliklere yönelik ağ haritalarını hazırlamaktır. Bu çalışmada Web of Science akademik/bilimsel veri tabanında cevap aranan sorular şunlardır:

- Yoksul yanlısı turizm olgusuna ithafen yapılan çalışmaların hangi yıllarda yapıldığı?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların hangi yıllarda yoğunluk gösterdiği?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların yıllar itibarıyla atıf sayıları nasıldır?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların türleri nelerdir?

- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların kategorilerinin dağılımı nelerdir ve bu kategoriler nelerdir?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınları hangi kurum ya da kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmiştir ve ağ grafik haritası nasıldır?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların hangi dergilerde çıktığı, yayın dilleri ve tarandığı indeksler nelerdir?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların en çok ortak yayın yapan yazarlar kimlerdir, dokümanlar hangileridir ve bunların ortak yazar ağı haritası nasıldır?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların en fazla atıfta bulunulan yazarlar kimlerdir ve bunların yazar atıf ağı haritası nasıldır?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların ülke bazında dağılımı nasıldır ve ağ haritası nasıldır?
- Yoksul yanlısı turizm kavramına yönelik yapılan yayınların anahtar kelimeleri nelerdir ve anahtar sözcük birlikteliği haritası nasıldır?

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada, 28.08.2023 tarihinde, “pro-poor tourism” anahtar sözcüğü ile Web of Science’da “tüm alanlar” işaretlenerek yapılan taramada 219 sonuca ulaşılmıştır. Yıllar bazında 2003 (en eski) ve 2023 (en yeni) olmak kaydıyla değişik alanlardan 163 makale başta gelmek üzere, 32 bildiri, 22 kitap bölümü, 2 kitap türünde esere ulaşıldı. Bu veriler ışığında da araştırmanın örneklemini 2003 senesinden 2023 senesine kadar Web of Science veri tabanında yayınlanan “yoksul yanlısı turizm” anahtar kelimesi ile taranarak elde edilen 219 yayını içermektedir.

Veri Toplama Araçları

Web of Science; sosyal bilimler, sanatsal bilimler, fen bilimleri ve insani bilimler kategorilerinde 34.000’i aşkın hakemli dergi ve 300.000’den fazla kongre bildirisini 1864 de kadar uzanan kayıtlarla (Web of Science, 2023) düzgün bir biçimde tarama yaparak çalışma yapılacak alanlarla en alakalı ve gözde olan yayınlara erişim olanağı sunan platformdur (Thomson Reuters, 2011). Scopus bölgesel yayınları daha fazla kapsarken ve herhangi bir bilim dalı üzerine eğilmezken (Karasözen vd., 2011), WOS ise yayın içerikleri bakımından sosyal bilimlere daha çok yoğunlaştığı anlaşılmaktadır (Jacso, 2005). WOS 'un özellikle Art and Humanities Citation Index (A&HCI), Science Citation Index (SCI) ve Social Science Citation Index (SSCI) bilimsel anlamda değeri yüksek indeksleri içeren kayda değer bir veri tabanı olması, dünya çapında yayınlanmış çalışmalara erişim imkânı sağlamaktadır (Goodman & Deis, 2005). Bu sebeple, yoksul yanlısı turizm olgusunu kapsayan literatürün araştırılması için Web of Science veri tabanından faydalanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi Web of Science’da “tüm alanlar” seçilerek “pro-poor tourism” anahtar sözcüğüyle yapılan aramada 219 sonucun disiplinlere göre dağılımı; çalışmaların büyük çoğunluğu konaklama, eğlence ve spor turizmi (137), yeşil sürdürülebilir bilim teknoloji (39), çevre çalışmaları (27), çevre bilimleri (21), yönetim (20), kalkınma çalışmaları (10), ekonomi (10), disiplinler arası sosyal bilimler (10) vb. şeklinde alanlarına mensup sıralanmaktadır. Elde edilen verilerde yazar, dergi, atıf, kurum, ülke ve anahtar sözcük vb. gibi başlıklar üzerinde incelemeler yapıldı ve kriter olarak Web of Science tabanındaki endeksler dikkate alındı. Yapılan bu

araştırmada bibliyometrik analizler yapılabilmesi için sözü geçen çalışmaların atıfları, anahtar kelimeleri, özeti ve makale başlığı gibi tüm veriler Web of Science veri tabanından indirilmiştir. Araştırmada ele geçirilen doneler, Excel, Paintmaps ve VOSviewer 1.6.19 programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma Etiği

Çalışmada ikincil veri setinden yararlanıldığı için ve TR Dizin'in yayınlamış olduğu etik kurul izni gerektirmeyen bir araştırma olmasından ötürü herhangi bir kurumdan etik izin raporu alınmamıştır.

Bulgular

Çalışma ışığında yöneylem araştırmasında bulunulan Web of Science (WOS) bilimsel/ akademik veri tabanında var olan yoksul yanlısı turizm anahtar kelimesi ile kaleme alınan çalışmaların yıllara göre dağılımları ve almış oldukları atıf sayıları ve yüzdeleri Tablo 2’de verilmiştir. Web of Science’da “yoksul yanlısı turizm” arama sonucuna göre toplamda 219 yayın ve 4816 atıf olduğu tespit edilmiştir.

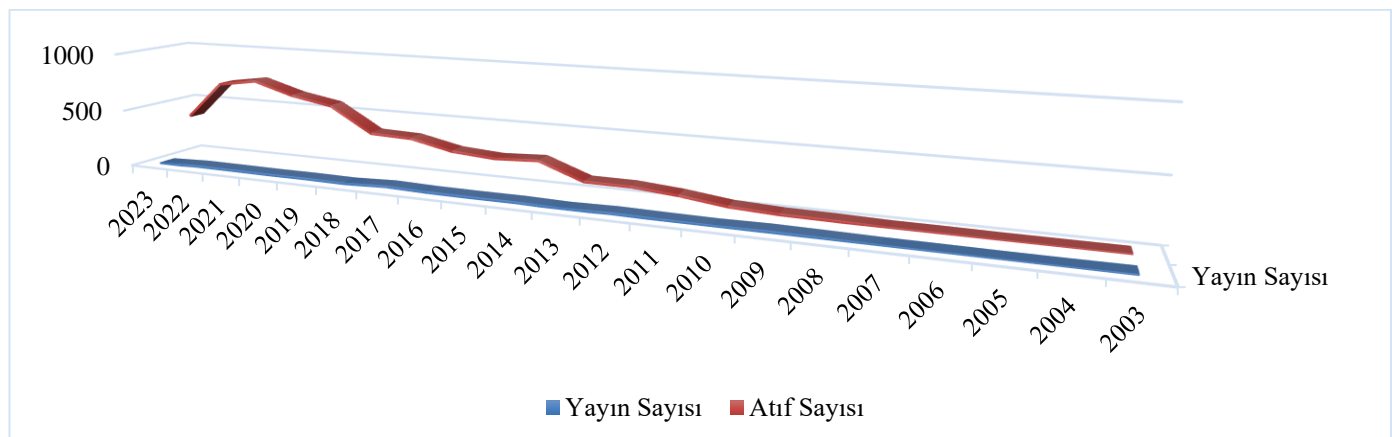
Tablo 2. Yayınların Yıllara Göre Dağılımı, Yüzde Oranları ve Atıf Sayısı (1992-2023*)

Yıl	Yayın Sayısı	Yüzde (%)	Atıf Sayısı	Yıl	Yayın Sayısı	Yüzde (%)	Atıf Sayısı
2023	4	1,8	363	2012	15	6,8	114
2022	17	7,8	685	2011	10	4,6	83
2021	16	7,3	737	2010	7	3,2	35
2020	14	6,4	632	2009	12	5,5	17
2019	15	6,8	568	2008	8	3,7	13
2018	12	5,5	353	2007	3	1,3	4
2017	26	11,9	341	2006	2	0,9	3
2016	17	7,8	262	2005	0	0	0
2015	15	6,8	236	2004	0	0	0
2014	16	7,3	254	2003	2	0,9	0
2013	8	3,7	116	Toplam	219	100	4816

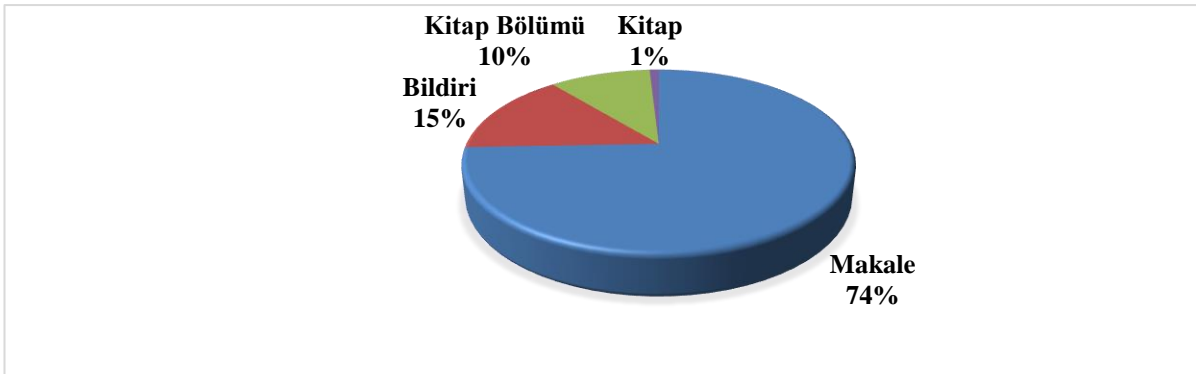
*28 Ağustos 2023 tarihi itibarıyla

Yayınların yıllara göre dağılımına bakıldığında ilk yayın 2003 yılında yapılmasına rağmen en az yayın 2004 ve 2005 yıllarında yapılmış hata bu yıllarda hiç yayın yapılmamıştır. En fazla yayın ise 2107 yılında (26 yayın, %11,9) olduğu görülmektedir. Yıllara göre yayımlanan yayın sayılarında genel manada devamlı bir gelgit söz konusudur. Atıflara bakıldığında ise böyle bir dalgalanma söz konusu değildir. İlk atıf 2006 yılında gerçekleşmiştir. Yayın sayısının azlığına bağlı olarak o yıllarda atıf sayıları da düşük kalmıştır. Daha sonraki yıllar incelendiğinde atıf sayıları düzenli bir şekilde artmış ve 2021 yılında 737 atıfla zirveye ulaşmıştır.

Tablo 3. Yayınların Yıllara Göre Dağılımı ve Atıf Miktarları

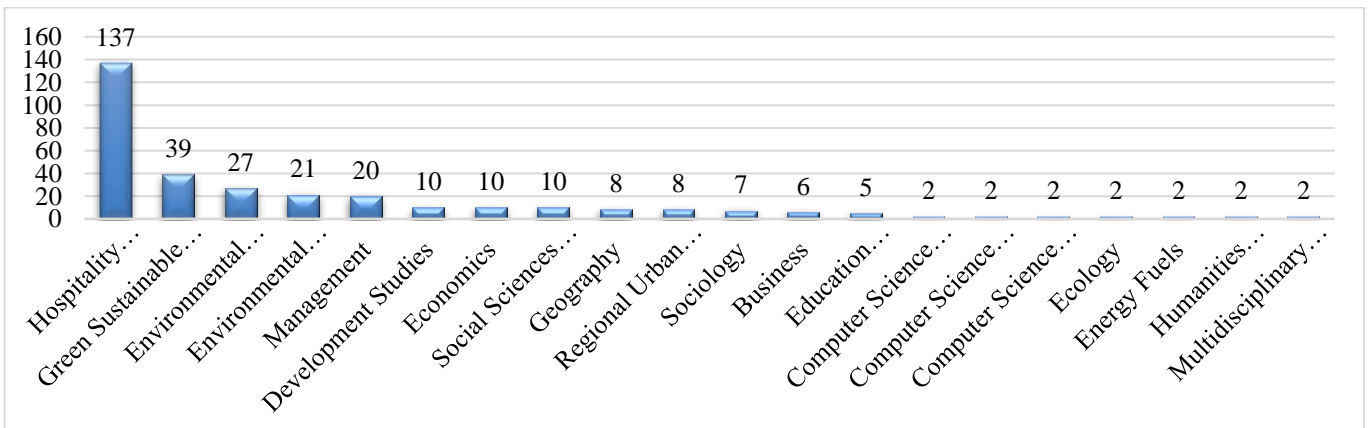
Konuyla ilgili kaleme alınan çalışmaların doküman türleri incelediğinde (Şekil 1) 2019 yayının %74'ü (163) makale, %15'i (32) bildiri, %10'u (22) kitap bölümü, %1'i (2) kitap türünden yayınlar olduğu görülmektedir. Yoksul yanlısı turizm kavramının WOS veri tabanında yer alan dokümanlardan turizmle alakalı büyük çoğunluğunun makale türü yayınlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 1. Yayın Türü

Tablo 4'te yer alan çalışmaya yönelik web of science kategorisinde yer alan grafik sunulmuştur. hospitality leisure sport tourism(konaklama, eğlence, spor turizmi) (137), green sustainable science technology (yeşil sürdürülebilir bilim teknoloji) (39), environmental studies (çevre çalışmaları) (27), environmental Sciences (çevre bilimleri) (21), management (yönetim) (20) development studies (kalkınma çalışmaları) (10), economics (ekonomi) (10), social sciences interdisciplinary (disiplinlerarası sosyal bilimler) (10), geography (coğrafya) (8), regional urban planning (bölgesel şehir planlama) (8), sociology (sosyoloji) (7), business (işletme) (6), education educational research (eğitim eğitim araştırmaları) (5), computer science information systems (bilgisayar bilimleri bilgi sistemleri) (2), computer science interdisciplinary applications (bilgisayar bilimleri disiplinlerarası uygulamalar) (2), computer science theory methods (bilgisayar bilimleri teori yöntemleri) (2), ecology (ekoloji) (2), energy fuels (enerji yakıtları) (2), humanities multidisciplinary (beşeri bilimler multidisipliner) (2), multidisciplinary Sciences (multidisipliner bilimler) (2), araştırma bağlamında incelemede bulunan çalışmaların WOS aracılığıyla belirlenen ilk yirmi kategori sıralamasıdır.

Tablo 4. Çalışmaya Yönelik Yayınların Web of Science Kategorisi

Tablo 5 incelendiğinde yoksul yanlısı turizm anahtar kelimeli aramada çıkan yayınlar; ilk on konaklama eğlence spor turizmi, yeşil sürdürülebilir bilim teknolojisi, çevre çalışmaları, çevre bilimleri, yönetim, geliştirme çalışmaları, iktisat, sosyal bilimler disiplinler arası, coğrafya ve bölgesel şehir planlama kategorisinde yayınlandığı

görülmektedir. Konaklama eğlence spor turizm kategorisinde yayınlanan 137 yayın (%62,6) ile birinci sırada yer almaktadır.

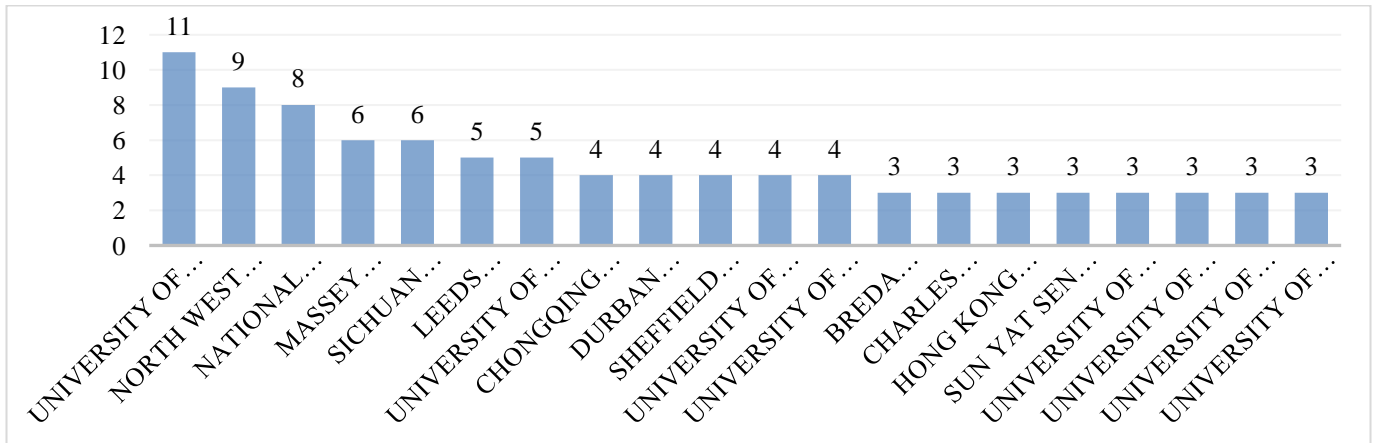
Tablo 5. Yayınların Web of Science Kategori Dağılımı (İlk 10 Kategori)

Kategori	Sayı	Yüzde (%)**
Konaklama Eğlence Spor Turizmi (Hospitality Leisure Sport Tourism)	137	62,6
Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojisi (Green Sustainable Science Technology)	39	17,8
Çevre Çalışmaları (Environmental Studies)	27	12,3
Çevre Bilimleri (Environmental Sciences)	21	9,6
Yönetim (Management)	20	9,1
Geliştirme Çalışmaları (Development Studies)	10	4,6
İktisat (Economics)	10	4,6
Sosyal Bilimler Disiplinlerarası (Social Sciences Interdisciplinary)	10	4,6
Coğrafya (Geography)	8	3,7
Bölgesel Şehir Planlama (Regional Urban Planning)	8	3,7

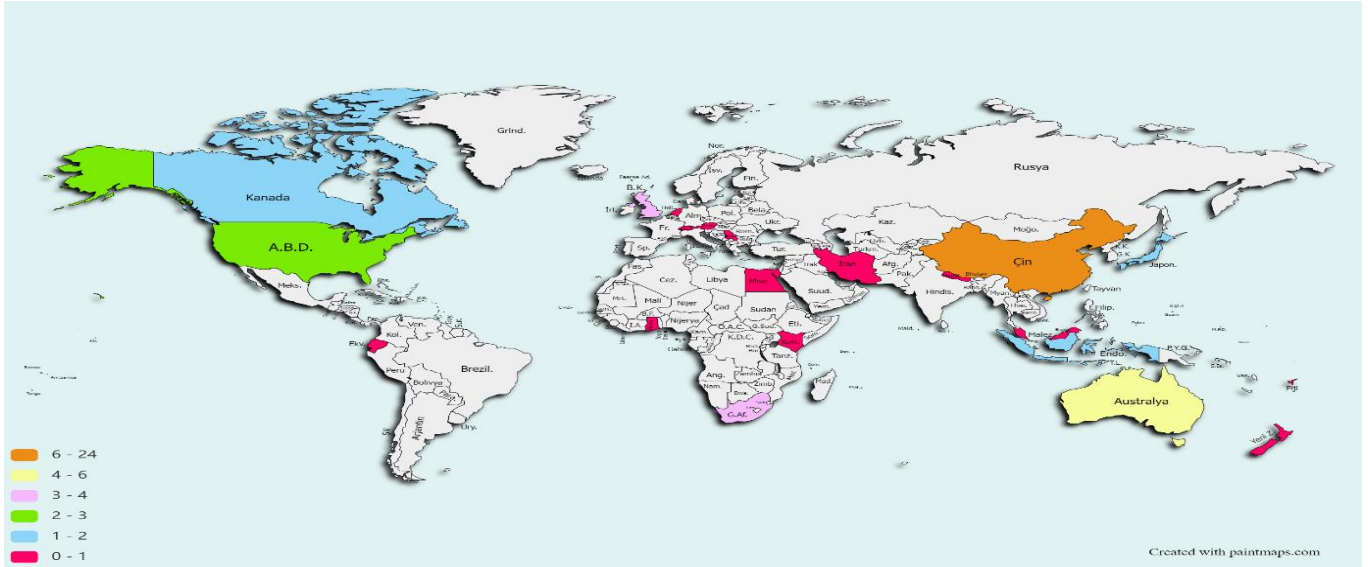
** 219 yayın içerisindeki yüzde oranları verilmiştir.

Çalışma yoksul yanlısı turizm anahtar kelimeli yayınların en çok yayınlandığı kurum bilgileri Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'ya göre, konuyla ilgili en çok araştırma University of Johannesburg (11), North West University South Africa (9), National Economics University Vietnam (8), Massey University (6), Sichuan University (6), Leeds Beckett University (5), University of The South Pacific (5), Chongqing University of Arts Sciences (4), Durban University of Technology (4), Sheffield Hallam University (4), University of Canterbury (4), University of Kwazulu Natal (4), Breda University of Applied Sciences (3), Charles Darwin University (3), Hong Kong Polytechnic University (3), Sun Yat Sen University (3), University of Central Lancashire (3), University of Gothenburg (3), University of Melbourne (3) ve University of Otago (3) yer almaktadır.

Tablo 6. Çalışma Katkı Sağlayan Kurumlar

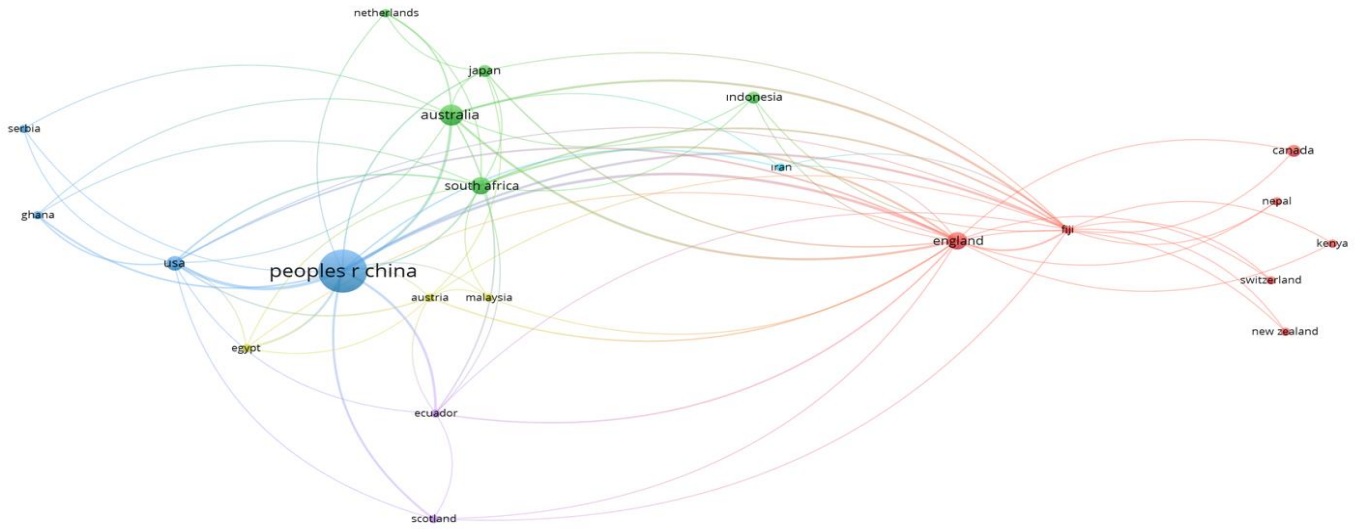
Çalışma kapsamında incelenen yayınlarda, toplam 183 farklı kurumun yayın yaptığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda alt sınır olarak çalışma ve atıf sayısı en az bir olacak şekilde belirlendi. Sonuç olarak da bu koşulları karşılayan toplamda 49 kuruma ulaşılmıştır. Şekil 2'de çalışmanın konusuyla alakalı çalışmalarda, belli bir kurumla en güçlü biçimde ilişkisi bulunan kurumların haritasına ulaşılmıştır. Sonuçlar 49 kaynak, 7 küme, 208 bağlantı ve 217 toplam bağlantı gücü ile yoksul yanlısı turizm anahtar kelimesi ile kaleme alınan yayınların VOSviewer programının kullanıldığı çalışmaların kurum yayın ağı haritası oluşturulmuştur.

Şekil 3. Ülkelere Göre Yayın Sayılarının Dağılımı

Ülkelere göre yayın analizi, yoksul yanlısı turizm anahtar kelimesi ile turizm alanında en fazla yayın gerçekleştirilen ülkelerin dağılımını göstermektedir. Çalışmalar ile ilgili en fazla katkıda bulunan ülkelerin görselleştirilmesinde Paintmaps.com uygulaması kullanılmıştır ve ülke dağılımları Şekil 3'te gösterilmiştir. Bu bağlamda en fazla yayına sahip ülke olarak Çin (koyu sarı renk, 24 yayın), Avusturalya (açık sarı renk, 6 yayın), İngiltere (açık mor renk, 4 yayın), Güney Afirika (açık mor renk, 4 yayın), Amerika (yeşil renk, 3 yayın), Kanada (mavi renk, 2 yayın), Endonezya (mavi renk, 2 yayın), Japonya (mavi renk, 2 yayın) ve Avusturya (kırmızı renk, 1 yayın) ve Ekvator (kırmızı renk, 1 yayın)'dır.

Çalışmalar ile ilgili yayınlarda 22 farklı ülkeden destek verilmiştir. Ülke yayın ağı haritasında yer alan kaynaklar arasındaki ilişkiye bakıldığında mavi renkli ülkenin (Çin) en fazla adı geçen ve diğerleri ile bağlantısı olan geniş bir ağ yapısı sergilediği, yayın sayısı bakımından en yüksek rakamlara sahip olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında en fazla yayın gerçekleştirilen ülkelerin dağılımını gösteren bir diğer analiz de Şekil 4'deki ülke yayın ağı haritası analizidir. Bu analiz, 22 ülke içerisinde çalışma sayısı en az 30 olan çalışmaların kapsama alınmasıyla uygulanmıştır. En az doküman sayısı 1 ve atıf sayısı da 1 olma koşulunu sağlayan 22 ülke seçilerek birbirleriyle bağlantılı beş ögeyi içeren bir kümeye ulaşılmıştır. Sonuçlar 22 kaynak, 6 küme, 74 bağlantı ve 139 toplam bağlantı gücü ile yoksul yanlısı turizm anahtar kelimesi ile turizm alanında en fazla yayın gerçekleştirilen ülkelerin, VOSviewer programının kullanıldığı çalışmaların ülke yayın ağı haritası oluşturulmuştur. Şekil 4'teki ülke yayın ağı haritasına göre en yüksek olan ülkeler: Çin, Avustralya, İngiltere ve Güney Afrika şeklinde sıralanmaktadır. Bu ülkeler yoksul yanlısı turizm konusuna daha fazla ağırlık verdikleri ve çalışma sayılarıyla da bu durumu gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 4. Ülke Yayın Ağı Haritası

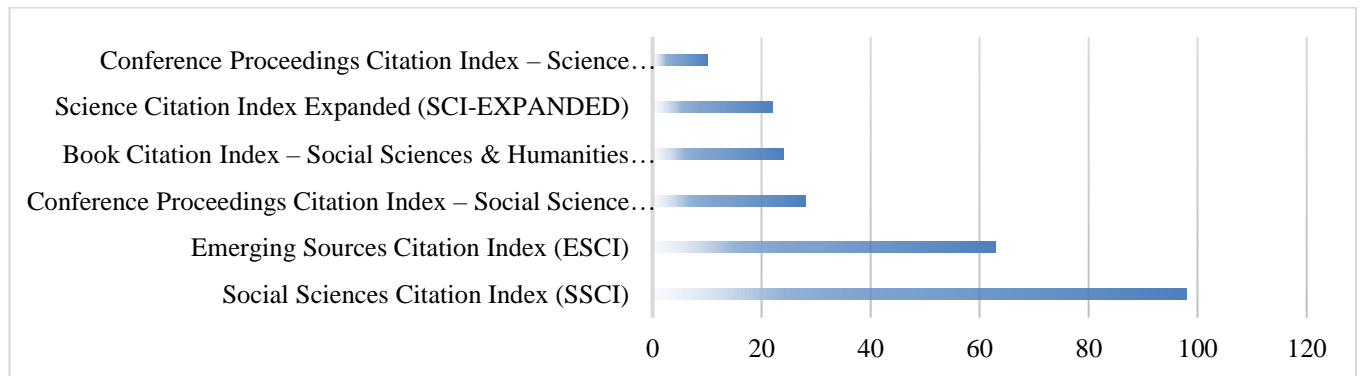
Çalışma bağlamında incelemede bulunulan, WOS’da listelenen yoksul yanlısı turizm anahtar kelimesi ile turizm alanındaki çalışmaların yayın dili olarak Tablo 8 incelendiğinde, yayınların %96,80’i (212 yayın) İngilizce, %1,36’sı (3 yayın) İspanyolca, %0,46’sı (1 yayın) sırasıyla Çince, Çekçe, Fransızca ve Lehçe dillerinde kaleme alınmıştır. En çok yayın yapan ülke Çin Halk Cumhuriyeti olmasına rağmen yayın dili olarak en fazla İngilizce kullanılmıştır. Bu durum yayıncıların ortak dil olarak İngilizceyi kabul ettiklerinin göstermektedir.

Tablo 8. Çalışmaların Yayın Dili

Yayın Dili	Sayı	Yüzde (%)
İngilizce (English)	212	96.80
İspanyolca (Spanish)	3	1.36
Çince (Chinese)	1	0.46
Çek (Czech)	1	0.46
Fransız (French)	1	0.46
Lehçe (Polish)	1	0.46

Çalışma bağlamında incelemede bulunulan çalışmaların taranmış olduğu indeksler kapsamında dağılımları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Çalışmaların Tarandığı İndeksler

Tablo 9 ve Tablo 10 incelendiğinde, yayınların %40’ı (98 yayın) Social Sciences Citation Index (SSCI), %25.7’si (63) yayın Emerging Sources Citation Index (ESCI), %11.4’ü (28 yayın) Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities (CPCI-SSH), %9.8’i (24 yayın) Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH), %9’u (22 yayın) Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) ve %4.1’i (10 yayın)

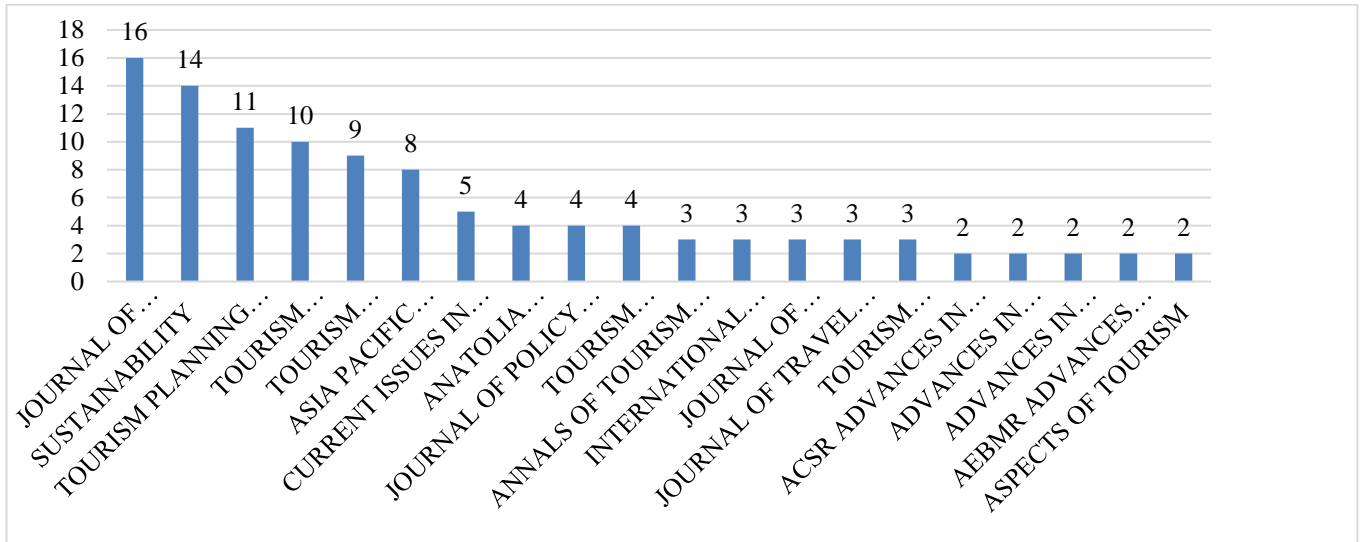
Conference Proceedings Citation Index – Science (CPCI-S) indekslerinde taranmaktadır. Çalışmaların bazılarının birden fazla indekste taranmasından dolayı sayıların toplamı çalışmada analize dâhil edilen 219 yayın sayısından fazladır.

Tablo 10. Çalışmaların Tarandığı İndeksler

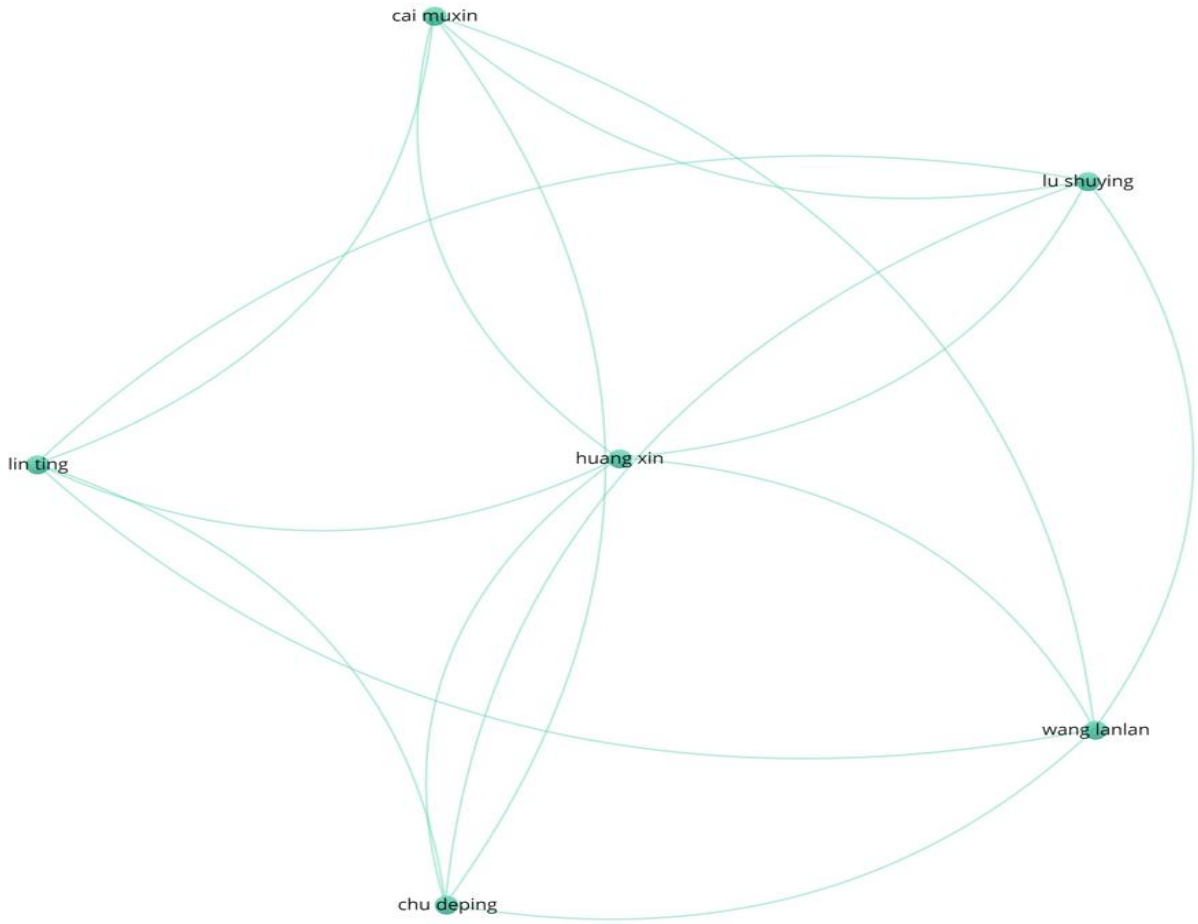
İndeks	Sayı	Yüzde (%)
Social Sciences Citation Index (SSCI)	98	40
Emerging Sources Citation Index (ESCI)	63	25,7
Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities (CPCI-SSH)	28	11,4
Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH)	24	9,8
Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED)	22	9
Conference Proceedings Citation Index – Science (CPCI-S)	10	4,1

Tablo 11’deki ilk 20 derginin doküman sayıları incelendiğinde: Journal Of Sustainable Tourism (16), Sustainability (14), Tourism Planning Development (11), Tourism Geographies (10), Tourism Recreation Research (9), Asia Pacific Journal Of Tourism Research (8), Current Issues In Tourism (5) Anatolia International Journal Of Tourism And Hospitality Research (4), Journal Of Policy Research In Tourism Leisure And Events (4), Tourism Management (4), Annals Of Tourism Research (3), International Journal Of Tourism Research (3), Journal Of Tourism And Cultural Change (3), Journal Of Travel Research (3), Tourism Management Perspectives (3), Acsr Advances In Comptuer Science Research (2), Advances In Intelligent Systems Research (2), Advances In Social Science Education And Humanities Research (2), Aebmr Advances In Economics Business And Management Research (2), Aspects Of Tourism (2) yer almaktadır.

Tablo 11. Çalışmaların Yayınlandığı İlk 20 Dergi

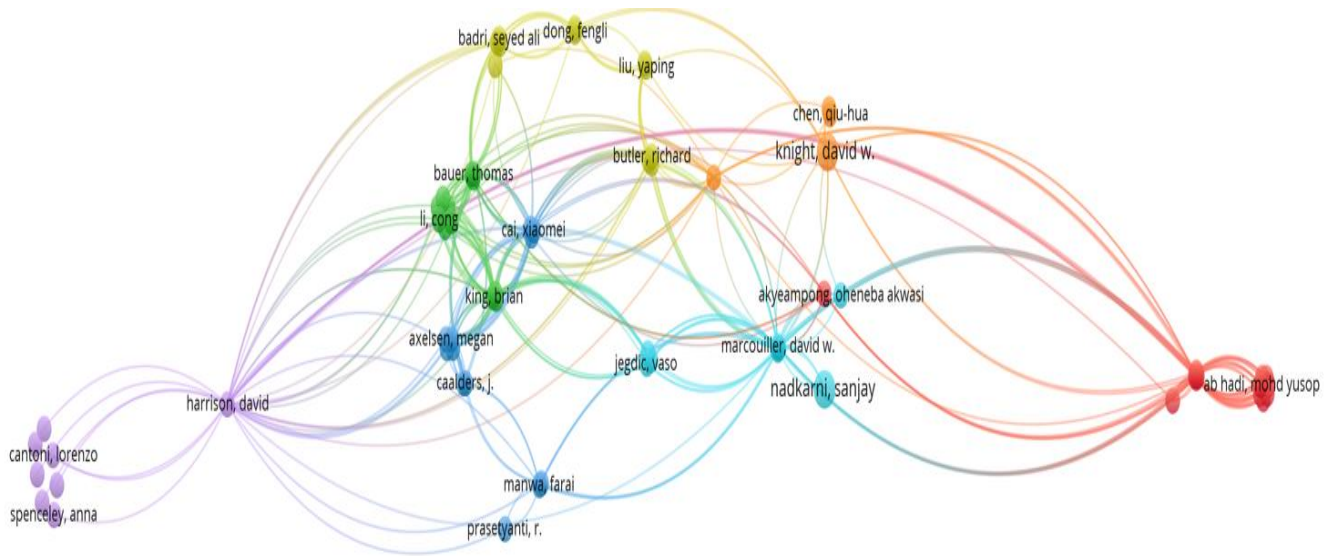

Birbirleriyle en fazla iş birliği içinde olan ve en çok bağı olan araştırmacıları bulmak maksadıyla ortak yazarlık analizi yapılmıştır. Bu bağlamda en az bir atıf ve en az bir yayın yapma kistasına bağlı kalarak bir ağ haritası dizayn edilmiştir. Araştırmacıların birbiriyle en fazla bağ bulunan adlar arasında gerçekleştirilen analize göre tek bir kümede birleşen 6 isim görülmektedir. En çok atıf alan yazarların (299 atıf ile Koens, 212 atıfı Zapata, 181 atıfı Harrison) en bağlantılı yazarlar olmadığı ayrıca görülmektedir.

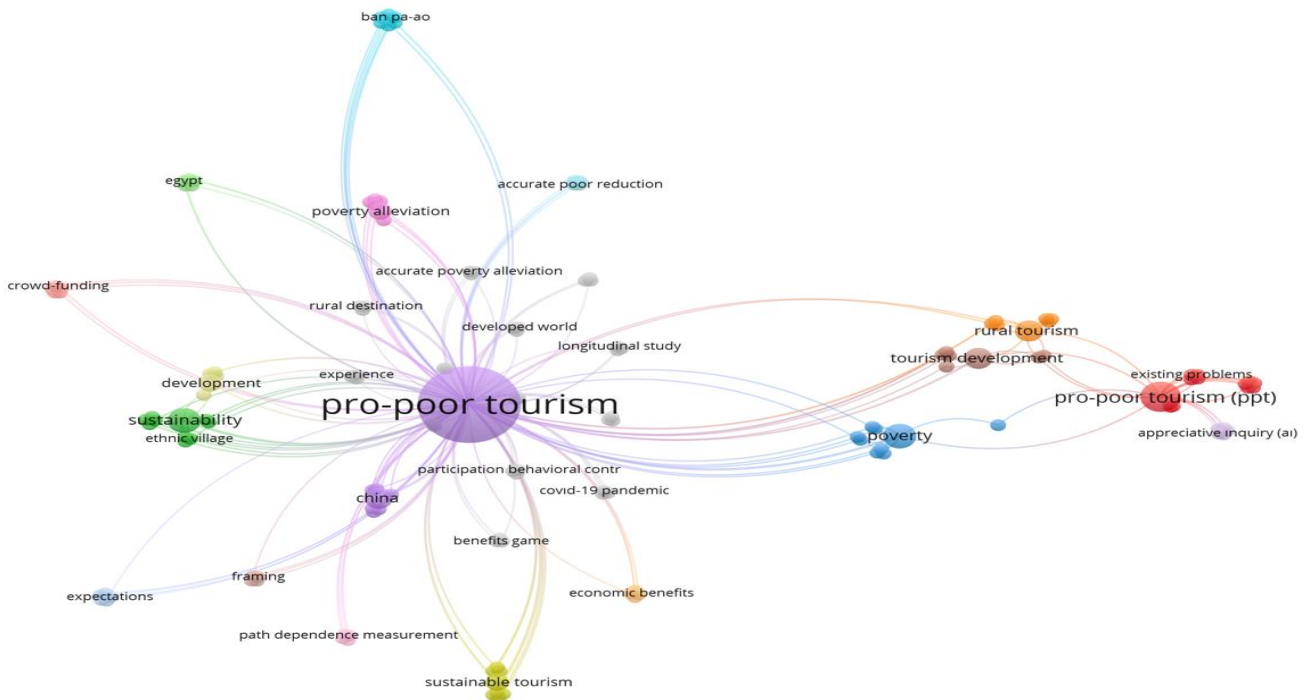
Şekil 5. Ortak Yazar Analizi (Co-authorship of Authors)

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen bir diğer analiz, referans veya yazarların belirlenmesi amacıyla kullanılan ortak atıf analizidir. Bu bağlamda en az bir atıf ve en az bir yayın yapma kistasına bağlı kalarak yazar atıf analizi kapsamında bir ağ haritası dizayn edilmiştir. Birbiri ile ilintili olduğu anlaşılan 84 birim nezdinde gerçekleştirilen analizde totalde 7 küme, 68 bağlantı ve toplam bağlantı gücü 311 olarak bulunmuştur. Şekil 6'daki doküman atıf ağı haritası dokümanlar arasındaki ilişkiye bakıldığında her biri bir yazarın gösteren büyük halkaların birbirleri ile bağlantısı olan geniş bir ağ yapısı sergilediği ifade edilebilir. Bu halkaların büyüklüğü araştırmadaki dokümanlarda ilgili yazarın adının daha fazla geçtiğini ifade edilmektedir. Özellikle kırmızı, mor ve yeşil halka içerisindeki düğümlerin büyüklükleri, yoğunlukları ve aralarındaki yakınlıkla kendi aralarında sıklıkla ilişkide olduğunu ve yüksek bağlantı kuvvetlerini göstermektedir. Halkalar arasındaki çizgiler ne denli kalınsa, o halkadaki yazarlar birbiriyle daha fazla çalışmıştır sonucu çıkmaktadır.

Şekil 6. Yazarların Atıf Analizi (Citation of authors)

Yoksul yanlısı turizm ile ilgili yayınlarda en sık kullanılan anahtar sözcüklere bakıldığında 39 tekrar ile Pro-poor torism (yoksul yanlısı turizm), 6 Pro-poor torism (ppt) (yoksul yanlısı turizm ppt kısaltmasıyla), 4 tekrar ile sustainability (Sürdürülebilirlik), 4 tekrar ile poverty (yoksulluk) ve 3 tekrar ile rural tourism (kırsal turizm) ifadeleri başı çekmektedir. Toplam bağlantı gücü açısından en güçlü ifadeler Pro-poor torism, sustainability ve poverty olmuştur. En az 3 defa görülen ve aralarında ilişki bulunan 151 gözlem birimi ile yapılan analiz neticesinde toplam 31 küme, 387 bağlantı ve 398 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir.

Şekil 5. Anahtar Sözcük Analizi (Co-occurrence of All Keywords)

Sonuç ve Öneriler

Literatüre daha bütünsel ve yeni bir bakış açısıyla gözlemlene fırsatı sunan Bibliyometrik çalışmalar, araştırmacılara sıradanlıktan uzak araştırma düşünceleri için farklı bir bakış açısı bahsetmektedir. Bu çalışmada, yoksul yanlısı turizm kavramına istinaden yapılan araştırmalar nezdinde bibliyometrik bir harita çıkarmak ve evrim

sürecini gözlemek hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Web of Science veri tabanında tarama gerçekleştirilmiştir. 219 tane çalışma araştırma içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Web of Science veri tabanından bu çalışmaların bibliyometrik verileri temin edilerek çevrimiçi faaliyet gösteren VOSviewer yazılımı yardımı ile analize tabi tutulmuştur. Bulgulara göre yoksul yanlısı turizm anahtar kelimesi yapılan ilk yayın 2003 yılında yayınlanmıştır. En az yayın 2004 ve 2005 yıllarında yapılmış hatta bu yıllarda hiç yayın yapılmamıştır. En fazla yayın ise 2017 yılında (26 yayın) olduğu görülmektedir. İngiltere Uluslararası Kalkınma Departmanı 1999 yılında Birleşmiş Milletler aracılığıyla yapılan “Sürdürülebilir Kalkınma” hususundaki toplantıda yoksulluk olayının azaltılması bağlamında turizm endüstrisinin potansiyeline vurgu yaparak “yoksul yanlı turizm” anlayışı üzerine eğilmiştir (Öztürk vd., 2007. Harrison, 2008; Mitchell, 2012). Dünya Turizm Örgütü (WTO) Johannesburg’da 21.yüzyılın başlarında “Turizm ve Yoksullukla Mücadele Raporu” nu Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde bölgelere sunmuştur (Çay & Aksöz, 2021: s.490). Bu ve buna benzer unsurlar o yıllarda yoksul yanlısı turizm adına çalışmaların temelini atmıştır. Yıllar nezdinde incelendiğinde yayın sayılarında genel manada devamlı bir dalgalanma söz konusudur. Atıflara bakıldığında ise böyle bir dalgalanma söz konusu değildir. İlk atıf 2006 yılında gerçekleşmiştir. Yayın sayısının azlığına bağlı olarak o yıllarda atıf sayıları da düşük kalmıştır. Daha sonraki yıllar incelendiğinde atıf sayıları düzenli bir şekilde artmış ve 2021 yılında 737 atıfla zirveye ulaşmıştır.

Yoksulluk insanlık tarihi boyunca uğraş verdiği ve bunu bertaraf etmek için çaba harcadığı önemli bir sorundur. Turizm bu sorunu çözmede etken konumdadır. Bu bağlamda yoksul yanlısı turizm olgusunun teorik olarak her bir yönünün araştırılması gerekmektedir. Güncel bir konu olarak yoksul yanlısı turizm ile ilgili mevcut literatürü derleyip tartışmak, bu alandaki gelişimi daha iyi anlamak ve gelecek çalışmalar için öneriler geliştirmek açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda yapılan literatür çalışmasında yoksul yanlısı turizm konusunun bibliyometrik yöntemle alakalı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma gerek ulusal gerekse uluslararası yazında yoksul yanlısı turizm ile ilgili çalışmaların ağ analizi ile kapsamlı bir şekilde inceleyen ve görsel olarak haritalandıran ilk girişim olması nedeniyle literatüre katkısı önemlidir.

Çalışmanın yayınlandığı dergiler göz önüne alındığında 46 farklı derginin olması yoksul yanlısı turizm kavramının oldukça popüler bir konu olduğunu ve editörler tarafından rağbet gördüğünü gözler önüne sermektedir. Bu dergilerdeki ilk 5 yayın sırasıyla; Journal Of Sustainable Tourism (16), Sustainability (14), Tourism Planning Development (11), Tourism Geographies (10) ve Tourism Recreation Research (9) olduğu tespit edilmiştir. Yoksul yanlısı turizm anahtar kelimeli aramada çıkan yayınlar en fazla konaklama eğlence spor turizmi (hospitality leisure sport tourism) konusu altında 137 yayın (%62,6) çıkmıştır. Ayrıca yayınların %40’ı (98 yayın) Social Sciences Citation Index (SSCI), %25.7’si (63) yayın Emerging Sources Citation Index (ESCI), %11.4’ü (28 yayın) Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities (CPCI-SSH), %9.8’i (24 yayın) Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH), %9’u (22 yayın) Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) ve %4.1’i (10 yayın) Conference Proceedings Citation Index – Science (CPCI-S) indekslerinde taranmaktadır.

En çok atıf alan yazarların (299 atıf ile Koens, 212 atıfla Zapata, 181 atıfla Harrison) en bağlantılı yazarlar olmadığı ayrıca görülmektedir. En çok yayın yapan ülke Çin Halk Cumhuriyeti (24 yayın %39,34) olmasına rağmen yayın dili olarak en fazla İngilizce (212 yayın, %96,80) kullanılmıştır. Bu durum yayıncıların ortak dil olarak İngilizceyi kabul ettiklerini göstermektedir. Anahtar kelime analizlerine bakıldığında ise yoksul yanlısı turizm,

yoksul yanlısı turizm ppt kısaltmasıyla, sürdürülebilirlik, yoksulluk ve kırsal turizm gibi kavramların sıklıkla tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmanın kısıtları bağlamında konuşulacak olursa sadece Web of Science veri tabanında tarama gerçekleştirilmesi, Türkiye'de olan YÖK Tez Merkezi, Ulakbim ve TÜBİTAK tan yararlanılmaması, ayrıca Pubmed ve Scopus gibi uluslararası alanda kaliteli veri tabanlarının kaynaklarını dışlanma olarak işleme alınmaması yapılan araştırmanın en ezvel sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda diğer veri tabanlarını kullanarak daha kapsamlı bir araştırma yapılabilir. Ayrıca bu veri tabanlarından yararlanılarak karşılaştırmalı analizler yapılabilir. Ek olarak yoksul yanlısı turizm kapsamında yapılan bu çalışmada, araştırmalar sonucu ele geçirilen bulguların gelecekte yapılması planlanan çalışmalara ışık tutacağı ve kaynak sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak ise yoksulluk kavramına ilişkin bilimsel araştırmaların sayısının son senelerde git gide artış gösterdiği göz önüne alındığında, bu alanda özellikle disiplinlerarası yaklaşımlarla hazırlanacak çalışmaların; yoksul yanlısı turizm kavramına ilişkin bilimsel birikime ve ileriye dönük çalışmaların gelişimine katkı sağlayacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Ashley, C., Boyd, C. & Goodwin, H. (2000). Pro-poor tourism: putting poverty at the heart of the tourism agenda. *Natural Resource Perspectives*, Number 51, March.
- Ashley, C., & Roe, D. (2002). Making tourism work for the poor: strategies and challenges in southern Africa. *Development Southern Africa*, 19(1), 61-82.
- Arruda, H., Silva, E. R., Lessa, M., Proença Jr, D., & Bartholo, R. (2022). VOSviewer and bibliometrix. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*, 110(3), 392.
- Al Husaeni, D. N., Nandiyanto, ABD ve Maryanti, R. (2023). Google Akademik tarafından indekslenen VOSviewer kullanılarak özel ihtiyaç eğitimi anahtar kelimesinin bibliyometrik analizi. *Endonezya Toplum ve Özel İhtiyaç Eğitimi Dergisi*, 3 (1), 1-10.
- Aldhafi, A., & Nandiyanto, A. B. D. (2021). A Bibliometric analysis of carbon nanotubes synthesis research using VOSviewer. *International Journal of Research and Applied Technology (INJURATECH)*, 1(2), 300-305.
- Beeton, Sue. (2006). Community Development Through Tourism, Collingwood VIC: Landlinks Press.
- Çay, G. & Aksöz, E. O. (2021). Yoksul yanlı turizm yaklaşımının desteklenmesinde ve kırsal yoksulluğun azaltılmasında kırsal turizmin rolü: eskişehir örneği. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 9(1), 488-510.
- Çetin Önez, Z. (2012). Yoksulluğu Azaltmada Yeni Bir Yaklaşım: Yoksul-Yanlı Turizm. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 97-108.
- Çolak, O., Kiper, V. O. & Kingır, S. (2023). Yoksulluğu Turizmle Buluşturmak: Yoksul Yanlısı Turizm Perspektifi. *Multidisipliner Akademik Turizm Dergisi*, 8(1), 93-100.
- Çuhadar, M., Ongun, U., & Topsakal, Y. (2022). Kültürel miras ve dijitalleşme konusunda yayınlanmış çalışmaların bibliyometrik analizi, *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 10(4), 3418-3443.

- Çuhadar, Y. (2021). İznik'i ziyaret eden turistlerin kültürel deneyimleri üzerine bir araştırma, *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 3(5): 38-53.
- Dinçer, M. Z., Kızılırmak, İ. & Akbaş, B. (2017, September). Yoksul Yanlı (Pro Poor) Turizm Üzerine Bir Araştırma. In *International West Asia Congress of Tourism (Iwact'17) The Book of Full-Text* (P. 340).
- Dirik, D., Eryılmaz, İ. & Erhan, T. (2023). Post-truth kavramı üzerine yapılan çalışmaların vosviewer ile bibliyometrik analizi. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(2), 164-188.
- Doğan, H., & Bilici, N. S. (2020). Kırsal Kalkınma Yaklaşımına Farklı Bir Bakış: Yoksul Yanlısı Turizm ve Elâzığ İli Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 332-340.
- Ermawati, K. C., Resmi, P. C., Anggraini, F. D., Rahmawati, E., Ariyanto, A., Ihalauw, J. J., & Damiasih, D. (2022). A bibliometric analysis of cultural tourism researches. *International Journal of Advanced Music, Arts and Culture*, 2 (3).
- Fahimnia, B., Sarkis, J. & Davarzani, H. (2015). Green supply chain management: a review and bibliometric analysis. *International Journal of Production Economics*, 162, 101-114.
- Goodman, D. & Deis, L. (2005). Web of science (2004 version) and scopus. *The Charleston Advisor*, 6(3), 5-21.
- Harrison, D. (2008). Pro-poor tourism: A critique. *Third World Quarterly*, 29(5): 851–868.
- Jacso, P. (2005). As we may search-comparison of major features of the web of science, scopus, and google scholar citation-based and citation-enhanced databases. *Current Science*, 89(9), 1537-1547.
- Kafa, N. (2014). *Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Yoksul Yanlısı Turizm Yaklaşımı: Edremit Körfezi Örneği* (Doktora tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Karagoz, B. & Seref, I. (2019). Yunus Emre ile ilgili araştırmaların bibliyometrik analizi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 123-141.
- Köseoğlu, M. A., Okumuş, F., Putra, E. D., Yıldız, M., & Doğan, I. C. (2019). Conceptual structure of lodging-context studies: 1990–2016. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 43(4), 573–594.
- Karasözen, B., Bayram, Ö. & Zan, B. U. (2011). Wos ve Scopus veritabanlarının karşılaştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(2), 238-260.
- Kumar R, G. (2023). Food tourism research in India–current trends and future scope. *Tourism Review*. 78 (6)
- Letunovska, N., Kwilinski, A., & Kaminska, B. (2020). Scientific research in the health tourism market: a systematic literature review. *Health Economics and Management Review*, 1, 8-19.
- Muhammad, R., Mutiarin, D., & Damanik, J. (2021). Virtual tourism sebagai alternatif wisata saat pandemi. *Journal of Indonesian Tourism, Hospitality and Recreation*, 4(1), 53-60.
- McBurney, M. K. & Novak, P. L. (2002). What is bibliometrics and why should you care? In Professional Communication Conference, *IPCC Proceedings*. IEEE International, 108-114. <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=1049094> adresinden 12.09.2023 tarihinde erişilmiştir.

- Mitchell, J. (2012). Value chain approaches to assessing the impact of tourism on low-income households in developing countries. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(3):457-475.
- Nandiyanto, A. B. D., & Al Husaeni, D. F. (2022). Bibliometric analysis of engineering research using vosviewer indexed by google scholar. *Journal of Engineering Science and Technology*, 17(2), 883-894.
- Oktik, Nurgün, (2008). *Yoksulluk Olgusuna Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşımlar, Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları*, (Ed: Ayça Duru Sayıcı), Yakın Kitapevi Yay., İzmir, s. 21-57.
- Öztürk, Y., Sert, A. N. & Karacaer, S. (2007). Yoksul yanlı turizm yaklaşımı üzerine bir değerlendirme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3, 31-40.
- Özüğurlu, A. (2002). *Yoksulluk Kavramına Çöplükten Bakmak, Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları*, (Ed: Yasemin Özdek), TODAİE Yay., s. 175-192.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C. & Mulrow, C. D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 71, p. 372.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348–349.
- Shidiq, A. P. (2023). A bibliometric analysis of nano metal-organic frameworks synthesis research in medical science using VOSviewer. *ASEAN Journal of Science and Engineering*, 3(1), 31-38.
- Shah, S. H. H., Lei, S., Ali, M., Doronin, D., & Hussain, S. T. (2020). Prosumption: bibliometric analysis using HistCite and VOSviewer. *Kybernetes*, 49(3), 1020-1045.
- Singhanian, O., Swain, S. K. & George, B. (2022). Kırsal kalkınma ile kırsal turizm arasındaki karşılıklı bağımlılık ve tamamlayıcılık: bibliyometrik bir analiz. *Kırsal Toplum*, 31 (1), 15-32.
- Saçlı, A. (2019), Türkiye’de kentsel yoksulluk olgusu üzerine bir değerlendirme, *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1-21.
- Selim, S. (2008). Türkiye’de hane halkı yoksulluk düzeyinin hane halkı reisinin işyeri statüsüne göre analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 45 (523), 95-108.
- Sengupta, I. N. (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An overview. *Libri* 42(2), 75-98.
- Serin Karacaer, S., Sert, A. N. & Öztürk, Y. (2017). Yoksul Yanlı Turizm Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 31-40.
- Şenses, Fikret, (2006), *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İletişim Yayınları, İstanbul
- Tabak, A, Barbak, A. & Öztürk, T. (2016). Kamu politikası disiplininin kavramsal gelişimini bibliyometri kullanarak anlamak mümkün mü?: 1980-2014 döneminin bilimsel haritalama analizi. *Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 117-143.
- Taş, H.Y. & Özcan, S. (2012). Türkiye’de ve Dünya’da yoksulluk üzerine bir araştırma. International Conference On Eurasian Economies, *Session 3D: Büyüme ve Gelişme III*, ss: 423-430.
- Türk Dil Kurumu [TDK] (2005), *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara

- Thompson, D. F. (2018). Bibliometric analysis of pharmacology publications in The United States: a state-level evaluation. *Journal of Scientometric Research*, 7(3), 167-172.
- Thomson Reuters. (2011). Web of Science SM. *Thomson Reuters Quick Refrence Guide*, 1-8.
- Uyar, A., Kılıç, M., & Köseoğlu, M. A. (2020). Exploring the conceptual structure of the auditing discipline through co-word analysis: an international perspective. *International Journal of Auditing*, 24(1), 53-72.
- Üsdiken, B., & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye’de örgütler ve yönetim yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(2), 73-93
- Van Eck N. J. & Waltman L., (2010) Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping, *Scientometrics*, vol. 84, no. 2, pp. 523–538,
- Van Eck, N. J. & Waltman, L. (2022). VOSviewer Manual version 1.6.18. CWTS Meaningful Metrics. CWTS Meaningful Metrics. Erişim adresi: https://www.vosviewer.com/documentation/Manual_VOSviewer_1.6.8.pdf erişim tarihi 07,09,2023
- Yersüren, S., & Özel, Ç. H. (2020). Boş zaman ve rekreasyon konulu tezler üzerine bibliyometrik bir çalışma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1139-1159.
- Ye, B. H., Ye, H., & Law, R. (2020). Systematic review of smart tourism research. *Sustainability*, 12(8), 3401.
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.
- Web of Science, (WOS), (Agustos 2023). Why web of science data?, <https://clarivate.com/products/scientific-and-academic-research/research-discovery-and-workflow-solutions/webofscience-platform/> (erişim tarihi: 22.08.2022).
- World Bank (2022) Understanding Poverty, Topics ,Poverty. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview> erişim tarihi: 30.08.2023.

Bibliometric Analysis of Studies in the Context of Pro-Poor Tourism: The Case of Web of Science

Yusuf ÇUHADAR

Bilecik Şeyh Edebali University, Osmaneli Vocational School, Bilecik/Türkiye

Extended Summary

The fight against poverty is one of the leading issues that humanity has struggled to eliminate the status quo throughout its life. The conceptual definition and measurement of poverty dates back to studies carried out in the United Kingdom towards the end of the 19th century. Poverty is not only an economic problem, but also a problem that is at the forefront with its psychological and sociological dimensions. In this context, especially in countries that have not completed their development, the tourism sector with its economic dimension and socio-cultural dimension is one of the dynamics that are examined and important in the light of anti-poverty efforts.

The discourse of poverty reduction on the basis of the tourism sector, with its "pro-poor" growth strategies, began to be adopted by international agencies in the late 1990s. In this direction, researches on whether the tourism sector can be a development tool in reducing poverty are carried out at national and international scales (Çetin 2012: p.97). Pro-poor tourism is defined as tourism that provides net benefit for the poor (Ashley et al., 2001: p.2).

Bibliometric analysis; Compared to the literature review, a different form of research allows to receive formal feedback relative to the current state of the field. It is also an analytical method that adds visibility to situations and makes it easy to follow academic trends by obtaining quantitative data. Thanks to bibliometric analyzes; Quantitative data are obtained on author, country, university, citation and journal productivity, gaps in the literature, adequate and inadequate research areas, collaborations, potential opportunities, and most importantly, the detailed effects of findings occurring in a field.

Although pro-poor tourism is a topical topic that is constantly attracting attention in the literature, which is covered many times in different fields; From a bibliometric point of view, there has not been a study on the subject that has been dealt with in any way before. In the light of this information, the main purpose of the research is to examine all studies on pro-poor tourism in detail through bibliometric analysis. Thus, the gap in the field will be filled in a way. In addition, it is very important to compile and discuss the usual literature on the subject of pro-Poor tourism, which remains relevant, in order to better comprehend ongoing developments and to develop proposals for future research.

In this study, bibliometric research method was used as one of the qualitative research methods. In this study, on 28.08.2023, a search for "all fields" in Web of Science with the keyword "pro-poor tourism" was found to have 219 results. On the basis of years, 32 papers, 22 book chapters and 2 book types were reached, including 163 articles from different fields, the oldest being 2003 and the newest 2023. In order to examine the study bibliometrically, all data such as article title, abstract, keywords, citations of these publications were downloaded from the Web of Science database. The data obtained in the study were evaluated using Excel, Paintmaps and VOSviewer 1.6.19 program. It was chosen because it allows data to be quickly examined and visually mapped with VOSviewer. The data of the study were obtained from the Web of Science. The study does not require ethics committee permission because secondary data sources were used.

Two hundred and nineteen studies were found to be within the scope of the research. The bibliometric data of these studies were obtained from the Web of Science database and analyzed with the help of VOSviewer software operating online. According to the findings, the first publication on the keyword pro-poor tourism was published in 2003. At least one broadcast was made in 2004 and 2005, and no publications were made in those years. The highest number of publications was in 2017 (26 publications). In the meeting on "Sustainable Development" held by the United Nations in 1999, the UK Department of International Development emphasized the potential of the tourism industry in the context of poverty reduction and focused on the understanding of "poor biased tourism" (Öztürk et al., 2007. Harrison, 2008; Mitchell, 2012). The World Tourism Organization (WTO) presented its "Report on Tourism and Combating Poverty" to the regions at the Sustainable Development Summit in Johannesburg at the beginning of the 21st century (Çay & Aksöz, 2021: p.490). These and similar elements laid the foundation for the work on behalf of pro-poor tourism in those years. There is a continuous fluctuation in the number of publications published by year in general. There is a continuous fluctuation in the number of publications published by year in general. Looking at the citations, there is no such fluctuation. The first citation took place in 2006. Due to the low number of publications, the number of citations remained low in those years. When the following years were examined, the number of citations increased steadily and reached a peak with 737 citations in 2021.

Considering the journals in which the study was published, the fact that there are 46 different journals reveals that the concept of pro-poor tourism is a very popular topic and is in demand by editors. These journals are prestigious journals such as "Sustainability". The publications that appeared in the search with the keyword pro-poor tourism were mostly publications under the subject of accommodation, entertainment, sports tourism. Most of the publications are indexed in internationally accepted indexes such as the "Social Sciences Citation Index". The most cited authors are "Koens, Zapata, and Harrison." Although the most publishing country is the People's Republic of China, English is used the most as the publication language. This shows that publishers have accepted English as a common language. When the keyword analyzes are examined, it is concluded that concepts such as sustainability, poverty and rural tourism are frequently preferred with the abbreviation of pro-poor tourism, pro-poor tourism ppt.

If we talk about the limitations of the study, the most important limitations of the research are that only the Web of Science database is scanned, that YÖK Thesis Center, Ulakbim and TÜBİTAK are not used in Turkey, and that the sources of quality databases such as Pubmed and Scopus are not processed as exclusion. Using these databases, a comparison or a more detailed research can be done. In addition, Similarly, Science Strategic diagrams and cluster maps can be created by using different programs such as Mapping Analysis Tool (SciMAT), and content analysis can be used to make a detailed analysis of publications.